

PREPOROD

Pokrajinsko glasilo jugoslovanske mladine na Slovenskem.

Izhaja vsak 1. in 15. dan v mesecu.

Posamezna številka 10 v., naročnina za
celo leto 2 K.

Dopise in naročnino se naj pošlje na naslov:
Uredništvo »Preporoda«, Ljubljana.

Leto I.

Ljubljana, 1. maja 1913.

Štev. 9.

Jugoslovanska nacionalna ideja in dr. Tavčar.¹⁾

Javno mnenje slovenske inteligence je kakor prostitutka. Za par kron se ga spremeni in pridobi zase. Danes so vsi slovenski inteligenti jugoslovanski revolucionarji, jutri ponižni, pasji vladni podrepaniki.

Od nekdanj je »Preporod« povdarjal, da »slovenska« inteligenca ni slovenska, da je vzgojena v nemškem avstrijskem duhu, da misli, čustvuje, dela kakor nemška inteligenca.

Mi smo že v tretji številki »Preporoda« zapisali, da bo sprejela starejša generacija slovenskega »izobraženstva« naše ideje hladno: najlepše znamenje, da so naše ideje edino prave, edino slovenske.

Divne zmage Jugoslovanskega naroda v Balkanski vojni pa so hipno razkrile že davno uspavana, zakrknjena jugoslovanska nacionalna čustva: za hip je postalo slovensko izobraženstvo resnično nacionalno. Mogočen plamen Balkanske vojne je za en trenutek razsvetil najgloblje globine v srcih naših izobražencev. Za hip je slovenska inteligenca zagledala naš edini narodni ideal: jugoslovansko nacionalno idejo.

Samo en inteligent dr. Rostohar je nastopil iz dobro znanih vzrokov ideološko proti temu idealu, proti jugoslovanski nacionalni ideji. In vsa slovenska javnost ga je kot en mož kategorično zavrnila in s tem jasno dokumentirala svojo jugoslovansko zavest, jasno izpovedala, da je za jugoslovansko nacionalno idejo. V tistem trenutku je postalo naše gibanje last vse slovenske javnosti, postalo vseslovensko.

V tem času se nikdo ni upal nastopiti proti nam, ker je bilo jasno, da ga obsodi vsa slovenska javnost.

¹⁾ »Slovenski Narod« je prinašal zadnje čase — ne kritike in polemike o našem gibanju — ampak cele kolone psovke, zavijanja in denuncijacij. Psovanje je brez podpisa. Stil odgovarja dr. Tavčarju. Dr. Tavčar nam je osebno odgovoren za vse psovke, ki jih prinaša njegovo glasilo.

Komaj pa se je malo poglelo navdušenje, komaj je začela lezti slovenska javnost v staro letargijo, je izbruhal »Slov. Narod« nesramne psovke in grožnje na »Preporod« in s tem oskrnil in oblatil jugoslovansko nacionalno idejo, katere nositelj in propagator je »Preporod«. Bilo je tudi sedaj malo prezgodaj; dr. Tavčar se je uračunal. Njegove psovke je obsodila razven par njegovih osebnih prijateljev vsa slovenska javnost: »Dan«, »Slovenec«, »Zarja« itd.

Skranja sploh nismo mislili odgovarjati na otročja psovanja in zavijanja dr. Tavčarja. Vemo pa, da je slovenska inteligenca tako demagoško vzgojena, da se jo najlažje slepi z zmerjanjem in lažnjivim zavijanjem. Vrhutega imamo pred očmi bojzljivo, suženjsko naturo slov. izobražencev, ki se preplaši, umakne in zakrkuje zaradi vsake malenkostne in neosnovane grožnje, kakor polž umakne roge pred vsako bilko.

Iz teh razlogov hočemo na tem mestu predvsem osvetliti motive psovanja in dokazati, da je vse tisto pisanje vrženo v slovensko javnost kot nekaj bav-bav, s prozornim namenom ostrašiti mladino in stariše.

Predvsem navedemo nekaj vzrokov, radi katerih je dr. Tavčar nastopil proti jugoslov. nacionalnemu gibanju. Prvi in najvažnejši vzrok je zgolj egoistična bojazen, da vtegne gibanje samo in pa njegove posledice vreči osebno komodnost čistiljivega ljubljanskega župana iz ravnotežja. Dr. Tavčar se boji, da bi vlada v njem videla očeta, somišljenika in sotrudnika jugoslovanskega nacionalnega gibanja. Zato je čutil potrebo odvrniti predvsem ta sum od sebe in je povdaril, da on in njegova stranka nimata oficijelnega stika s propagatorji jugoslovanske nacionalne ideje. Prvi in najvažnejši nagib je torej izključno egoističen.

Tisto povdarjanje njegove ljubezni do mladine so zgolj besede s prozornim namenom snubiti to mladino zase. Vedno je sumljivo, če kdo povdarja to ljubezen. Znamenje je to, da človek

snubi zase, ali pa hoče prikriti z ljubezenskimi frazami svojo indiferentnost, svojo neljubezen.

Drugič dr. Tavčar jasno vidi, da bo naše gibanje odvzelo ves naraščaj in najboljše delavce njegovi stranki. Uvideva, da slovenska mladina nima nobenega smisla za njegov nacionalni ideal: borba proti klerikalizmu, da je jugoslovanska nacionalna ideja tako vzvišena, da zatemni in vrže v nič vse namene, cilje narodne napredne stranke. In ta nagib je končno tudi egoističen, ker je program stranke dr. Tavčar sam.

Prav v ozadju je morda skrit še en nagib. Dr. Tavčar se boji žrtev. Kot tip slovenskega, nemško čutečega, mislečega in nehajočega inteligenta, bojzljivega in suženjske narave nam je navsezadnje tudi ta njegov nagib razumljiv. Zato tudi ne odgovarjamo tako po gorjačarsko surovo, kakor bi zaslužilo njegovo psovanje.

Predvsem je treba konstatirati, da Dr. Tavčar ni pobil niti ene misli, ki jih je napisal »Preporod«. Ni pobil, niti skušal pobiti s stvarnimi razlogi. Glavni njegov razlog je strah pred policijo, graško poroto in kazenskim zakonikom. In to moramo z vso odločnostjo zavriniti in pokazati, da je ta strah votel in ob kraju ga pa nič ni.

»Preporod« je vendar javen časopis, ki gre tako kot »Slov. Narod« vedno pred cenzuro držav. pravdnika. In državni pravdnik je naš dober prijatelj in nam vedno zapleni vse, kar bi vtegnilo nas seznaniti s kazenskim zakonikom. Nad našim gibanjem visi kazenski zakonik prav na tako tenki nitki kakor nad narodno napredno stranko.

Saj je vendar znano, da socijalni demokrati v ustmeni in pismeni agitaciji širijo vse bolj revolucionarne misli, misli, ki so jasno naperjene proti sedanji državi, družbi, privatni lastnini, dinastiji in sploh vsemu, kar je svetega dr. Tavčarju, policajem in državnemu pravdniku. In vendar se ne »polnijo ječe in norišnice« s propagatorji socijalno demokratične misli.

Mi se kazenskega zakonika prav nič ne bojimo, ker se ne zavedamo nobenega prestopka. Seveda je čisto naravno, da bodo skušali merodajni krogi „Preporod“ zatreti. To pa samo radi tega, ker odkriva golo resnico in ta bude v oči.

Avstrijsko vladajoče nemštvo jasno vidi, kako pogubonosna je za njihove predpravice jugosl. nacionalna ideja. In zato skušajo gibanje zatreti v kali. Toda gibanje ima korenine v celokupnem jugoslovanskem narodu in zatrla ga bodo le, če pobijejo ves jugoslovanski narod do zadnjega moža.

Najodločnejše moramo zavrniti zavijanje, češ da se je naše gibanje rodilo vsled zmag jugoslovanskega naroda.

Jugoslovanska nacionalna ideja ni stara 6 mesecev. Propagirali so jo v zadnjem stoletju vsi največji Jugosl. vani. Pokojni ministerski predsednik Dr. Milovanović jo je tako jasno izrazil, kakor da bi živel 20 let pozneje i. t. d.

Dr. Tavčarju je to jako dobro znano. In zato ne moremo razumeti, kako naše gibanje zjednačuje z navdušenjem mladščev.

Saj mu je vendar znano, da naše gibanje datira iz leta 1911. Saj mu je znano, da je „Preporod“ začel izhajati, predno je jugoslov. narod prvič zmagal. V času torej, ko ni bilo še nobenega vzroka za navdušenje.

Velika krivica je torej, če skuša dr. Tavčar razlagati naše delo z navdušenjem. Resnica je le ta, da so nas zmage našega jugoslovanskega naroda le potrdile v naših idejah in pokazale vso življenjsko silo, moč in gotovo uresničenje jugoslov. nacionalne ideje.

Mi smo v svojem glasilu večkrat povdarjali, da naše gibanje ni izšlo iz nobene politične stranke na Slovenskem. Zato bi si nar. napredna, soc. demok. in slov. ljud. stranka lahko prihranili vse tiste izjave, da se ne strinjajo popolnoma z nami in da nimajo oficijelnih stikov z našo strujo. Naše gibanje je hrepenenje celokupnega jugoslovanskega naroda (priprost., ne inteligence.) Posebno pa še naš narod nima nobenega smisla za politične ideale obstoječih strank, pač pa je navdušen in popolnoma razumeva jugoslovanski nacionalni ideal.

Najmanj pa je bilo potrebno, da je narodna napredna stranka, (ali dr. Tavčar) izjavila, da ni naša mati niti krušna, niti rodna. Narodna napredna stranka je nam izmed vseh obstoječih najbolj tuja, ker je najbolj neslovenska.

Mi pa smo trdno prepričani in jasno izpovemo tole. Sam dr. Tavčar je v dnu srca navdušen za jugoslo-

vansko idejo. Prepričani smo, da se on dobro zaveda, da samo na en edini način pridemo kedaj do svobode. In da nas odslej usoda vse Jugoslovane nerazdružno veže. Prepričan je tudi, da bi bila to sreča, da je to edina rešitev slovenskega naroda.

Prepričan je to, toda zdi se mu nemogoče. Seveda, gospod doktor. Če bi vsi tako mislili, bi bilo v resnici nemogoče.

Najsvetejša dolžnost človeka pa je, da se bori za stvar, o kateri je prepričan, da je v srečo narodu. Mi ne sprašujemo, je mogoče ali ni mogoče. Mi samo pravimo: to je v srečo 18 milijonskega naroda in to se mora zgoditi. In to se bo zgodilo, pa če se ima podreti radi tega cela zapadna Evropa. Edina možnost. Teoretična samo še ena: da pogine 18 milijonski jugoslovanski narod do zadnjega moža. To dr. Tavčarju v album.

Zadoščenje za vsa tista žaljenja, ki so bila zapisana v „Slov. Narodu“, pa nam daje zavest, da se borimo za edino močni, edino smiselni, veliki cilj. V delu za ta cilj smo pripravljeni prenesti vse kaj hujšega, kot nesramne psovke v predalih „Slov. Naroda“.

K.

N. VELIMIROVIĆ:

Iz pridig pod goro.¹⁾

(Odlomki.)

Ako ne bodemo kakor otroci verovali v možnost nemogočega in se ne bodemo kakor otroci navduševali za bodočnost svojo in ne bodemo kakor otroci prišli h Kristu in se naučili od njega trpljenja in muk in obenem vere v sebe in v zmago svojih idealov, bomo v resnici izpolnili proroštvo onih zloslutnih brezposlenikov, ki brez dela postopajo po trgih in ulicah in vpijejo: nič ne more biti iz nas...

Majhna je ta zemlja, deca naša, bodite vi veliki; bodite veliki in zrastite nad zemljo vašo, da bi z višine mogli pogledati daleč preko njenih mej in zagledati meje bodoče naše velike srečne domovine.

Bodite veliki v vztrajnosti. Gazite trnje in popenjajte se na višino vztrajno.

¹⁾ Pravoslavni menih dr. N. Velimirović, eden največjih jugoslovanskih duhov, je izdal svoje propovedi o nacionalnem idealizmu, ki jih je govoril po raznih krajih Srbije, pod naslovom: »Besede pod gorom« pri S. B. Cvijanoviču v Belgradu.

Utešite vaše boli s pesmijo o bodoči domovini. Trpite, ali pojte. Naj vam teko solze od bolesti, ali naj so vam usta odprta vsakokrat toda ne za tavanje, ampak za pesem. Živite v bodočnosti in gazite sedanost. Pojdite samo naprej in ne ozirajte se, zakaj kdor se ozre nazaj, se bo spremenil v kamen. Naj se vaši vztrajnosti zadivi nebo in zemlja in vsi narodi, ki so na zemlji.

Dobro je biti previden, toda zlo je biti hraber. Kako more propasti narod, ki je naučen, da trpi? ki je trpel tisoč let in ni propal? ki ga trpljenje samo kuje v jeklo in ga prepovaja? Kako more propasti narod, ki je — resnica — star kolikor tudi drugi narodi Evrope, ki pa se more imenovati mladim, ker ga je trpljenje napravilo mladega, kakor ogenj iz starega železja napravi novo. Narodi, ki že stoletja vladajo in gospodarijo in ki so se davno davno odvadili trpljenja, — taki narodi stoje bliže propasti nego narodi, katerih dve tretjini zgodovine tvori trpljenje in muke.

O, naša doba je značilna! Naše sodobno slovansko trpljenje je herojska stran v zgodovini sveta. Herojstvo je vedno borba ali borba v trpljenju, herojstvo ni nikdar pojédina.

Za vladanje in gospodarjenje je treba modrosti, za mučeništvo in trpljenje — hrabrosti. Ako Slovani niso dosegli ostalih velikih narodov v modrosti v gospodarjenju, so jih presegle v hrabrosti v trpljenju. A hrabrost v trpljenju je najboljšje jamstvo sijajne bodočnosti.

Narod, ki ni prehodil poti na Golgoto, je samo kandidat za narod, a ne pravi narod.

Verujte mi, oni, ki trguje s svetinjo, ta dela sebi večje zlo nego svetinji. Ta pogublja svojo dušo, dočim svetinjo s svojim trgovanjem samo zasenča. A svetinja more tudi pod senco in pod blatom čakati, dokler ne umre človek, ki jo onečašča, ali dokler ne izumre cela generacija, ki jo tepta, more čakati in more zopet zasijati še v večjem sijaju. Toda izgubljena duša ljudska ostane izgubljena.

Ako ste tudi samo pomislili, da bi trgovali s svetinjo, vedite, da bič Kristov že zavilten stoji nad vami, ko nad prodajalci jeruzalemskimi. Opustite svojo misel, dokler se bič Kristov ni spustil na vas.

Im. Velimirović autograph

Heroj je dobronik onih, ki žive v strahu, ker jim uliva hrabrost v srca s svojim vzgledom.

Heroj je dobronik onih, ki so zablodili, ker jih vrača na pravi pot.

Heroj je dobronik malih in bolnih in grešnih in preziranih, ker jih uverja, da tudi oni niso izvrženi in odveč na tem svetu.

Heroj je dobronik neprosvečenih, ker žrtvuje sebe in svoje premoženje za njihovo prosvečenje.

Heroj je dobronik svojega naroda, ker veruje, da tudi če sebe žrtvuje svojemu narodu, vsejedno ne bo propal, ampak bo živel v širšem organizmu, za katerega se je žrtvoval.

Heroj ne govori o svetlobi, — on sveti.

Heroj se ne toži na neslanost in neokusnost življenja, — on je sam sol življenju.

Heroj ne trobi, kaj da namerava narediti, — on dela. Mali in ničvredni ljudje (kakršnih je večina v svetu) stoje okoli njega prekrizanih rok in odprtih ust in kritizirajo njegovo delo, toda do njega ne pride povoljna ali nepovoljna kritika njihova — on se zaveda svojega dela, on sam najbolje pozna vrednost svojega dela, in on dela in molči.

Oni izmed vas bo heroj, ki čuti ritem, po katerem koraka življenje v sedanjosti.

Oni izmed vas bo heroj, ki spoštuje in ljubi življenje v sedanjosti kakor tudi v preteklosti in ne želi biti na drugem mestu v času, ampak na onem, kjer je sedaj.

Oni izmed vas bo heroj, ki kot politik veruje v srečno zvezdo tega naroda in z vero svojo gleda to zvezdo na nebu bodočnosti in k njej krmari in vodi brod, na katerem smo mi vsi.

Oni izmed vas bo heroj, ki trpi, a ki mu trpljenje ne utruje niti vere v Boga, niti nade na svetlejši dni, niti ljubezni do življenja.

Taka je usoda, bratje, našega naroda, da se najbolji v njem morajo žrtvovati, da bodo manjši in slabši mogli živeti. Z žrtvovanjem svojih najboljših bratov se ljudje rešujejo. Vse najbolje, kar se v človeškem rodu vzgoji, se mora prinesiti za žrtev za odkupitev večine. Zato so ljudje od vekomaj verovali, da samo kri pravičnega rešuje in odkupuje. Veliki ljudje tudi ne pridejo na svet, da uživajo radosti sveta, temveč da te radosti odkrijejo in

omogočijo svojim malim bratom. Toda ti njihovi bratje jih često ne razumejo in ne poslušajo, ampak jih preganjajo in mučijo in jih na stotere načine predajo smrti.

Toda Bog tako hoče, dragi bratje, da veliki ljudje v smrti postanejo še večji, še močnejši, še zgovornejši. Ko zamolknejo njihova usta, kri njihova vpije in vrača ljudi z njihovih vratolomnih, blodnih stranpotov. In tedaj šele se ljudje vračajo, v sramu in kesu, na ono mesto, kjer so prešli kri velikega človeka, povzdignejo mu spomenik, in šele tedaj udarijo po onem pötu, ki ga jim je on poslanec božji, za svojega življenja pokazal.

Jugoslovanska zavest v slovenskem narodu.

II.

Najvažnejši element slovenske psihe je brezdvomno zavest skupnosti jugoslovanskih narodov — jugoslovanska ideja. V njej se izraža najjasnejše in najmogočnejše nacionalna zavest našega naroda, najsilnejši faktor v njegovem razvoju. In ta nacionalna zavest ni bila samoslovanska, nego jugoslovanska. O tem se lahko prepriča vsakdo, če pogleda s pravim razumevanjem narodove duše v najznačilnejše dobe naše zgodovine.

Če smo odkriti, moramo priznati kljub vsej tradiciji in kljub vsemu navdušenju, da je samoslovanski nacionalizem nastal umetno, da se ni razvil svobodno iz narodove volje. Svojevotjno so postavili med nas zidove, ki so nas ločili stoletja in nas ločijo še vedno. Podpirali pa so ta separatizem naši sovražniki in često na žalost tudi sinovi našega naroda v svoji zaslepljenosti. Tako so se meje polagoma utrdile in postale smo Slovenci, majhen, slaboten narod, komaj zmožen življenja, brez ekspanzivne sile, izpostavljen silnemu navalu sedemdesetmiljonskega naroda, od njega že skoro popolnoma zasušjen.

Taka je bila naša usoda na zunaj. Toda vsa ta nasilja niso mogla izbrišati v duši našega naroda globoko ukoreninjene zavesti, da je isto kot so njegovi južni bratje, da je del velikega naroda jugoslovanskega. Rabil je sicer slovenski jezik, ki so mu ga ustvarili književniki, toda jezik sam ne stvarja narodov. Naš narod se je zavedal, da ni sam zase celota, da je le del, siloma otrgan od celote.

Čeprav je živela jugoslovanska zavest le latentno v duši naroda, čeprav

se ni skoro nikdar izražala na zunaj, čeprav ni dajala vsakdanjemu političnemu in kulturnemu življenju Slovencev tega značaja, je bila vendar gonilni faktor, odločujoča sila v vseh velikih momentih slovenske zgodovine, v katerih je prišla duša naroda do velikega, svobodnega razmaha.

Ideja jugoslovanska je bila tesno združena z idejo svobode. Svoboda je bila pri nas mogoča edino le na podlagi ujedinenja Jugoslovancev. Jugoslovanska misel je izražala takorekoč bistvo nacionalne svobode. Jugoslovanstvo je bila Svoboda.

Jugoslovanska misel je bila skoro edina, ki jo je naš narod razumel in sprejel popolnoma. Nosil jo je v svoji duši vse čase svojega življenja, bila je del njegovega bistva. Kljub težkemu pritisku od zunaj in znotraj ni umrla. Dajala je moč, vero v bodočnost in impulz za vsa velika dejanja. Stvarjala je največje in najslavnejše dneve naše zgodovine.

Edinstvo bratskih narodov je bilo tudi prevečkrat potrjeno s krvjo, da bi ga mogla uničiti malenkostna, kratkovidna samovoljnost. Tradicija krvi je bila vselej najmočnejša in najsvetejša vez. —

III.

V velikih dobah svoje zgodovine je izpovedal naš narod svojo misel, svoje čustvo: jugoslovansko misel, jugoslovansko čustvo. In ni resničnejše misli nego je misel celega naroda, in ni resničnejšega čustva nego je čustvo celega naroda. Kdor pa se v svoji oholosti upre veliki resnici — volji naroda, je izdajica, ki je zatajil lastno kri. Narod sam pa ga bo obsodil prej ali slej. S tega vidika študirajmo zgodovino slovensko.

Ko je uporni duh Ljudevita Po-savskega vodil veliko borbo proti nasilju germanskemu, so šli pod njegovo zastavo v boj junaki slovenske in hrvatske zemlje brez razlike. Skupno sovraštvo, skupna žeja po osveti jih je vodila in potrdili so zvezo s krvjo in smrtjo svojo.

Ko je pozneje nasilna roka potegnila črto med nami, ko je postavila Gorjance kot mejnik v sredo naroda, ga je s tem navidezno razcepila na dva dela, toda staro čustvo bratstva in skupnosti in navezanosti drug na drugega ni izginito, nekdanja medsebojna ljubezen in prejšnje skupno sovraštvo proti tujcu je gorelo naprej, skupna težka usoda, skupna sužnost pa je netila skriti ogenj.

In ko je prikopala mera trpljenja do vrha, je zaslutila ljubezen bratsko

ljubezen, je zahrepenela duša po bratski duši. Zalesketale so se kose in sekire, vzplamtila je srčna kri. Vzplamtil je divjiv srd, mogočna, grozeča masa bojevnikov je nastopila pot, ki pelje v svobodo. Kmečka vstaja. Upor krvi.

Bil je to boj, ki ga je vodilo čustvo. Veliki pohod ni dosegel zaželenega uspeha, ker se čustvu ni pridružila misel. Ko bi se bil rodil takrat veliki duh, ki bi organiziral in zbral celotno veliko maso zaslužjenega naroda, ki bi spoznal pravi trenotek in pokazal najboljšo pot, bi bil izid brez dvoma ugoden in posledice nepregledne. Toda razmere so bile takrat preveč neugodne, tako da je bilo skoro nemogoče izvršiti tako ogromno delo. Del naroda je bil v turški sužnjosti, drugi del v nemški in vmes trdna in neprestopna meja med dvema mogočnima državama. Drugje tudi nobene pomoči. In velikega misleca ni bilo.

Tako je bila vsa eneržija porabljena zaman. Moč naroda je bila premagana in zopet ukovana v sponse. In vsa stoletja poslej ni več izpregovoril tako mogočne besede kakor tistikrat.

Popolnoma brez pomena in brez posledic pa veliki poizkus ni bil. Ostala je neizbrisljiva tradicija, ki jo je rodila kri. In ta tradicija je živela vsa poznejša stoletja in živi še zdaj v vesoljnem narodu. Ko pa ne bi bil instinkt vodil naroda po pravi poti, na kateri se je bojeval ves narod brez razlike imena, ko bi se bila borba omejila na ozke meje samoslovenske, oziroma samohrvatske domovine, bi bila mogočna revolucija ostala skoro popolnoma brez posledic. Doba brez pečata velikosti.

Latentno jugoslovansko zavest našega naroda so spoznali vsi resnično veliki možje. Veliki možje jugoslovanskega naroda, ker je živela v njih kot pravih sinovih tega naroda, pa tudi veliki duhovi drugih narodov, ker so jo zaslutili, kakor zasluti vsak resničen genij najsilnejše pojave nacionalne psihe.

Tak duh je bil Matija Gubec, kmečki kralj; taki so bili Ilija Gregorič in drugi voditelji revolucije. Morda tudi Kacijanar, ki je sanjal o veliki državi na jugu, četudi nam zgodovina ne pove mnogo o njem.

Pred približno sto leti je veliki bojevnik za romansko ekspanzivnost še enkrat formuliral to idejo in dal izraz uspravani, a še vedno živi zavesti jugoslovanskega naroda. Ustvaril je Veliko Ilirijo in kongenijalni misleci so ga pozdravljali. Toda narodu je manjkalo resničnega, etičnega prepoveda. Velikodušni dar ni mogel obro-

čiti trajnega sadu. Narod ni bil opran v krvi. Tuja misel je ustvarila zunanje pogoje, toda z mislijo ni bilo združeno čustvo, ni ga spremljala ljubezen. A le oboje združeno rodi trajen uspeh in da tudi notranje, moralne pogoje za uresničenje velikega ideala.

Nare Sanov.

(Konec prihodnjic.)

Na naših tleh.

I.

Mi smo izmed gaženih. Kolikor podkev je bilo kovanih v kovačnicah, vsa so se vgrezala v nas; kolikor kopit je zraslo na konjskih nogah, vsa so stopala po nas. In vsa morja narodov so se valila po naši zemlji in vse reke vojsk so se motale po naših klancih in ravninah. In vse črede izgnancev so sedle med naše gore in vse tolpe razbojniške severnih ljudstev so se ustanovile pri nas in dobile zemljo in posest. In kolikor je bilo narodov nad nami in pod nami, so si stiskali roke skozi nas in preizkušali vrlino svojih mečev na naših arenah. In kdorkoli je imel denar in kocke, je vadljal za naše duše. In kdor je tesal barko, pa ni imel lesa, je kosil naše lesove. In kdor je imel zibelko pa ne žene, je zagrabil med dekleta naših vasi. Vsem, ki niso imeli njiv, je oral naš plug, kdorkoli ni sebi oral, je pri nas žel.

Komur pa se je zahotelo kovanih novcev in suličinih osti, se je zaril v trebuh naše zemlje.

In kdorkoli ni bil prerok v svoji deželi, je prišel k nam in našel je vse duri odprte in vsako uho na posluš. In kdor si je zaželel gospodarstva, je splezal na naše skale in nam kraljeval. In kdor je umel kriviti hrbitišča, se je nastanil med nami.

In vsi biči so peli pri nas in vsi jermeni so bili strojeni iz naše kože.

Kdorkoli pa je kupčeval s krivimi postavami, je ponudil svoje blago pri nas. In vsi tisti, ki so prodajali in kupovali svobodo, so razpeli šotore pred našimi pragovi. Tisti pa, ki obrtujejo s pravico, postavljajo v naše templje svoje stojnice.

In zaščitniki zakonov, ki jih imajo podrugod za prevarante in sleparje, najdejo pri nas globoko vero in udana hrbitišča.

In oni, ki so teptali narode, so našli pri nas zveste trume. Kadarkoli so ropali brate, smo jim pomagali.

In kadarkoli je zmagovala pravica in so se potresali temelji krivice, smo

vzeli kladiva in malto in drogeve in smo podprli poslopje krivice in ga dozidali . . .

V plačilo pa so dali nam, žejnim in upehanim, žolča piti . . .

To smo bili mi na naših tleh.

(Dalje.)

V. F. Brzin.

Narodne pripovedke.

(Priobčuje Jélanov.)

Jurij zmaj.

Lepa je gora Tabor, najlepša med svojimi vrstnicami. Ljudje so jo kronali z majhno, visoko obzidano cerkvico, ki se razgleduje čez polja in griče, podobne okamenelim valovom, kipečim v nebo. Le redkokdaj plove solnce nad njo, — po navadi je zastrnjena z deževno meglico, ki tako potemni visoko obzidje, da se razprede nadzemski molk nad cerkvico. Čudežna je gora na zunaj, čudežno njeno osrčje, prostorna jama, ki se je ne upa nihče prestopiti, in se vsakdo, ki mimo gre, le s svetostjo pokriža. Jurij Zmaj pa se edini ni bal prebivati v nji.

Bolj v pomanjkanju, kakor v izobilju je samotaril mežnar Jurij s svojo ženico na gori. Trikrat na dan se je pogovoril z zvonovi cerkvice, drugega opravila pa ni imel, kvečjemu, da jo je za vsake praznike malo pospravil. Okoličani pa so mu plačevali zato nekaj v denarju, nekaj bire in mu sezidali malo kamrico na gori. V miru so mu potekala leta; starost je bila pred njim, na mladost pa ga je spominjal devet let stari sinček. Ljubil ga je, kakor lastno kri in meso, ter mu dal tudi svoje meso. Jure je rasel zasè, ni se družil z vaško deco, ki je le redkokdaj zašla v goró. Oči je imel premišljuječe in bili so redki časi, da se je zasmeljal v božji svet. Pod tremi brezami vrhu gore je posedal in pregledaval vso zemljo pod seboj prav do obzorja, kjer je vskipela in zaježila reke. Presanjal je svojo mladost, kar leži v naturi naših ljudi in sanje so bile podobne drugim otroškim sanjam, polnim hrepenenja po moči in sreči. Toda Juretu so se preživje zarile korenike teh sanj v kri in meso, da bi jih zamogel v starosti pozabiti.

Kadar se je dogodilo, da se je podal v vas, se je vrnil vedno otožnejši.

„Oče, zakaj so ljudje pod nami tako ubogi in tako stradajo. Tako klaverni so njih obrazi in pobešajo oči.“

„Ej, Jure, revni smo, težko nam je.“

Preudaril je Jure očetove besede. Sprijazniti pa se ni mogel z mislijo,

da bi bila samo revščina vzrok žalostnih obrazov, napol sključenih in pogreznjenih vase. Ugibal je, ugibal in povešal glavo. Lica so zbledela in oče se je prestrašil.

„Jure, kakšen si. Izvrget si se. Kaj bi premišljal, bo že Bog dal. Če smo dosedaj nekako shajali, bomo pa še naprej.“

Sin ga je pogledal in videl, da se je tudi oče sključil ob teh besedah. Bil je prvič žalosten nad svojim očetom.

Polagoma se je spuščal po položnem bregu v dolino: „V oči se jim moram zagledati, od blizu jih moram čuti, potem zvem, zakaj tako trpijo“, je premišljeval gredé. Niti opazil ni v takem premišljevanju, da je došel že v dolino.

„Kam, zamišljeni Jure?“ se oglasi postáran dedec.

„V vas!“

„Ej, kam se ti mudi, počepni sem-kaj malo v travo; razgledava se malo po naši lepi zemlji.“ Jure je ubogal in prisedel.

„Lepém svetu — ste dejali oče?“

„Mar ni lep?“

„Nak, oče, meni se ne dopade; preveč otožni so ti ljudje, premalo krvi jim polje po žilah.“

„Kaj bi tisto, vseeno ljubijo svoj svet. Seveda njegovi gospodarji nismo. Premlad si še Jure, da bi vedel, kaj pomeni: svet, ki ga ljubimo, ni naš. Ne moremo ga ploditi z veseljem in kakor ga hočemo, ker vemo, da ne bo nas redil. Povečali bi ga, razmaknili, več zemlje hočemo, pa nam kradejo košček za koščkom.“

Jure je usrkaval starčeve besede, ni še slišal doslej kaj enakega.

„Menite, da to ni naša zemlja?“

„Da, Jure, ni naša. Mi plačujemo nekaj denarja, da jo smemo obdelovati. Rečem ti, če se ljudje ne smejo boriti za svojo zemljo, jo pridobiti, kolikor je rabijo, postanejo sužnji in hlapci. Pogledaj jih, kako sključen hodijo, kako malo se upajo.“ Prekinil je in oba sta se zamislila.

„Onole vas pogledj. Zdi se mi, da pogled na njo užge našim ljudem oči in nehote se vsakdo zdravna, če govori o njej. Hudo so se topli naši ljudje tam pri tisti-le lipi. Bili so korenjaki, da jim ni bilo para — pa topli so se za svojo vero, za svojo zemljo. Le vprašaj, boš že videl, da se jim bodo oči bliskale. Potem pa se niso nikdar več topli za svojo zemljo, ampak na gospodarjevo povelje. Pripovedujejo radi, kako so junačili po tujih deželah, pa le iz veselja nad svojo močjo. Meni pa se zdi, da jih tlači nekaj, če se za-

mislijo na te boje in se jim kar nankrat zazdi, da je bilo prazno, brez vsebine njihovo junačenje. Veliko rajši zapeljejo pogovor na prastare čase in njegove boje. Zdaj pa so potihnili, ki so pripovedovali o njih, kajti ušibili so se moji mladci in ne sanjajo več o sreči.“

Jure se je zdrznil. Že prej se mu je časi zazdelo, da je nekaj sorodnosti med njegovim in drugih življenjem — a čutil je, kakor bi se življenje drugih na dvoje preklalo in da postanejo popolnoma drugi ljudje. Iz tega premišljanja ga je prebudilo starčevo nadaljevanje.

„Tudi jaz, Jure, sem bil že v boju — ni še dolgo od tega; pa ta boj je najžalostnejši, kar jih pomnimo. Takrat smo se borili, da sedaj naši brati uživajo isto sužnjost, ko mi. Veš, to peče, moj sinko, in sovražiti nas bi morali, ker smo jih mi pomagali zasužniti, toda ljubijo nas.“ Povesil je glavo nizko na prsa.

Vzljubil ga je Jure. Vedel je, da se ljudje norčujejo iz njega in njegovega pripovedovanja in ravno to ga je predvsem užalostilo. Pol v slutnjah je mislil, kako popačeni morajo biti že ljudje, ki jih ne gane nobena beseda več in kako zaslepljeni, ker proglašajo onega, ki tako govori, neumnim. Nekaj upanja, čeprav obenem tudi žalosti mu je dahnila misel, da so v mladih letih vsi tako mislili, ko on.

Vzdignil se je in se napolnil v po-bočje.

„Ne greš v vas?“

„Ne grem,“ je odgovoril.

Sem in tja med potom je postal in pomislil: „Da smo brate zasužnjili. Lastne brate smo pomagali zasužnjiti. Bili so ljudje, ki so vedeli za to, pa niso hoteli povedati... Zazdelo se mu je, da ga peče nekaj, mogoče krvna vez s svojim narodom. V tem trenutku je prekoračil Jure moško dobo.“

Zvečer je nagovoril očeta: „Oče, ali smo v resnici pomagali zasužnjiti naše brate?“

„Da, sinko, kajti ni nam pomoči. Sužnjem se ukaže in izpolniti morajo gospodarjevo povelje.“

„Oče, zdaj vem, zakaj pešamo, zakaj pri nas ne cvete več sreča. Ne morem več ostati z vami, ampak iti moram, da premislim, kako bi rešil svoj narod pogina.“

Neverno ga je pogledal oče in se prestrašil resnih pogledov. Prosila in jokala sta oba, toda Jure ni odnehal, ampak je šel in zapustil oba, strta v svojem življenju.

Spomnil se je na svojem potu jame in krene vanjo. „Tu notri čem ostati, dokler se ne rodijo ljudje, ki vstanejo in žrtvujejo življenje svoje za narod, kajti ni v nas več tega čustva in zasmehujejo jih, ki oznanjajo ta evangelij.“ Vedno nižje se je spuščal v jamo. Pod nogami je zažvenketalo.

„Bog zna, kdo je pustil to kladvo v jami,“ je neverjetno zmigaval z glavo. „Znamenje moči! Bogme, čeprav nisem lahkoveren, vseeno naj mi bo znamenje moči sveto. Pokažem ga ljudem in jim povem, kako sem ga našel. Po njem hočem imenovati votlino jama kladvo.“ Ustanovil se je v njej odsihdob. Ljudje pa so pričeli pripovedovati o njem in so ga imenovali Jurij Zmaj, ker so slutili v njem nekaj posebnega, da se upa prebivati v jami.

O lepih dneh je posedal pred njo in se razgovarjal z njimi.

„Vas li ne peče, ljudje božji, da ste zasužnjeni in se Vam mora samo ukazati in boriti se morate proti svojim bratom. Sami ste krivi svoje revščine! Zakaj mislite, da morate zatreti svoje mladostne sanje moči in sreče? Postanete možje, a mesto, da bi jih izveli z vso svojo življensko silo, jih zasmehujete. Zdi se mi, kakor bi ne bilo v Vas več moči, da jih priznavate.“

„In ni v vaših dušah človeške lastnosti, da bi s silo oznanjevali resnico, rojeno iz vašega bitja. Rajše se oprjemljete drugih naukov, samo da vam ni potreba vstati in napovedati vsemu obstoječemu boj.“

„Glejte, zato stradate in ste nesrečni. Če ne rodite iz sebe mož, ki Vas bodo rešili te sužnjosti in ne boste zaupali, verovali, boste životarili še nekaj časa, se slepili s tujim blagom, a polagoma izginete.“

Poslušali so ga posamezni; ko pa so se zopet sešli, so pripovedovali drug drugemu svoje mnenje.

„Zbledlo se mu je,“ so menili prvi.

„Prav ima, pa nismo poklicani in bi bili tudi neumni, če bi se hoteli žrtvovati,“ so oporekali drugim.

Poslednjemu so nasprotovali tretji: „Ko bi govoril iz srca, bi že bilo tako, kakor menite vi. A on hoče postati močan, zavladati nad nami, česar mu mi nikoli ne dovolimo.“

Jurij Zmaj je čakal med tem zaman. Postaral se je sicer, toda ne v svojem upanju in pričakovanju. Le ob spominih na svojo mater in očeta je postal otožen. Zasmehovan od vseh je preudarjal o trpljenju starišev. Urivala se mu je misel, da ni njegova vera vredna trpljenja obeh. Pa prešli so z dnevi ti pomisleki.

Da bi pregнал otožne misli, se je razgovarjal nekega dne z mladim fantičkom. Spoznal ga je, kako prebrisane glave da je, in prašal ga je med drugim: „Fantiček, ali bi ti mogel prestatu, da bi ti moral želeti svojemu bratcu kaj hudega?“

„Nikoli, Zmaj!“

Zradostil se je stavec: „Fantek, če boš še teh misli, pridi k meni, ko doraseš in pripelji seboj vse svoje tovariše, ki bodo tvojih misli.“

Smehljaj se je stari Zmaj neverjetno in kimal z glavo, vračajoč se na večer v jamo: „Eh, ko dorase, pa bo mislil drugače.“

Pozabil je že zmaj na dogodek, kajti dvajset let je minulo od takrat.

„Zmaj, prišli smo, da nam govoriš!“ poklicali so ga pred jamo. Kosmat in sključen je stal pred mladeniči, tako številnimi, da so pokrili pol gore. Smehljaje je poslušal svojega nekdanjega učenčka.

„Zmaj, se spominjaš še na najin pogovor? Glej, nisem premenil svojih misli in z menoj se strinjajo vsi tovariši. Premišljevali smo tvoje besede in posvetil se nam je zaključek: sami smo krivi svoje nesreče. Zamenjali smo svoje mladostne sanje s tujo vero in nismo se ojunčili misliti na pridobitev zemlje, ker je bila lastna premajhna. A sedaj je čas, ali postanemo veliki in močni, ali pa poginemo častno za našo vero, naš evangelij.“

Nemo jim je zaukazal Zmaj, naj mu sledijo. Povel jih je na goro, k grobovom svojih starišev. Vsi so potihnili.

„Povedali ste iz sebe, kar sem vam namenil sam. Glejte zemljico pod seboj! Naša je in lepa, da bi morali biti ponosni, ker nas redi. Toda v nas ni bilo moči, da bi revico osvobodili. Vi ste vzeli breme na svoja ramena. Vedite; vzeli ste na svoja ramena usodo svojega naroda in biti morate močni, preroreni v svoji duši, če hočete zmagati. Preroditi se morate v ljubezni in boju. Iz ljubezni se boste žrtvovali, odpovedali se vsemu, kar Vas ovira — in v boju zadobite svojo moč.“

S tem kladivom vam dajem znamenje: bandero boja je in biti vam mora sveto!

Zdaj se poslovimo. Jaz sam ne doživim več vaše zmage, toda tudi vi ne boste doživeli one dobe, za katero se borite. Pa bodite močni — naj to ne zagreni Vaše misije!“

Molče se je poslovil, mladenčji pa so razobesili na gori Tabor svoje bandero.

Odgovor.

Zadnja številka „Vede“ je prinesla par opomb o našem gibanju in odgovor na kritiko, ki jo je prinesel „Preporod“ o V. Knafličevi brošuri „Jugoslovansko vprašanje“. Z naše strani je polemika silno težavna, ker nam bistvo naših izvajanj vedno zaplenijo. Ko bi V. K. čital zaplenjeni del kritike in čital pazljiveje nezaplenjene članke v „Preporodu“, čital brez vsakega predsodka, bi spoznal, da smo vsa tista razmišljanja, ki nam jih nasvetuje v predvarek, že davno dobro premislili. Spoznal bi, da se nam problem jugoslovanstva ne zdi enostaven. Enostavno je le bistvo jug. nac. ideje. In ko bi imel vpogled v celokupni pokret jugoslovanske nacionalne ideje, ne bi govoril z viška, v tonu, kakor govori starejši, izkušeni politik mladini, političnim otročajem. V smislu tega pokreta delajo sivolasi Jugoslovani, za katere je žalitev, če se govori o njih delu, kakor o delu nezrelh fantičev.

V. K. ne razume popolnoma nič našega gibanja. Povdarja le one strani, ki so za nas postranskega pomena. In morda je kriv le njegov fini instinkt, da našega gibanja, kot je on razume o celoti najodločnejše ne zavrne. Odkrito povedano: da bi ga jaz tako razumeval, bi ga energično obsodil kot utopijo.

Predvsem je utopija govoriti o avstrijskem jugoslovanstvu, kakor je utopija govoriti o bolgarskem jugoslovanstvu. V. K. pa se je zatopil v to utopijo in bo v njej utonil. „Zaril se je v tla —.“

Naš pokret ni samoslovenski. „Preporod“ ima namen propagirati jugoslovansko nacionalno idejo samo med Slovenci. Paralelno s „Preporodom“ pa se propagira ista ideja v celokupnem jugoslovanskem narodu. Tako kot „Preporod“ razumevajo jug. nacionalno idejo najvplivnejši, vodilni krogi vseh jugoslovanskih plemen.

„Preporod“ izhaja komaj pol leta. Ker je prisiljen izvajati svoje misli nekako mistično, je razumljivo, da ga slovenska javnost ne razume pravilno. Naš namen pa je za sedaj pridobiti najinteligentnejše iz mase slovenskega izobraženstva. Delamo nekako kvas za naše bistveno delo. Ti pa morajo imeti tako fina čustva in tako globok razum, da znajo sami izluščiti jedro iz člankov v „Preporodu“. Saj mora vendar vsakdo upoštevati težave, ki nam jih dela državni pravdnik.

Čisto napačno je torej obračati se proti posameznim stavkom v „Preporodu“. Saj vendar nismo tako naivno

naduti, da bi mislili, vsak stavek v „Preporodu“ je resnica, je čisto zlato. V polemiko v tem smislu se sploh ne bomo več spuščali, ker bi zašli v otročje igrajkjanje. Nam je jedro vse in le kdor se bo dotaknil jug. nacionalne ideje, temu bomo odgovarjali.

Kdor pa ne spozna, da je Renanov izrek: Največji možje vsakega naroda so tisti, ki gredo zanj v smrt, neprimerno globokejši in resničnejši kot Havličkova fraza, s tistim je silno težavno disputirati o jugoslovanski nacionalni ideji. K.

Na Kosovo!

Ono drago naše Kosovo, tamo, u ona brda i doline, gdje pogibe Car Lazar i njegova vojska i gdje se zače naš veliki Zavjet — naše srpsko, hrvatsko, slovensko, jugoslavensko Kosovo, danas Srbija, naša draga Srbija, posjeduje.

Kosovo! Pri pomeni samog imena uzdrhta nam srce, jer osjećamo da zvuk te slatke i bolne riječi para srce, da nam pruža neke čudnovate, nimalo razumljive i odveć razumljive lijepe radosti, prekaljene slatkom boli prošlog spominjanja! To Kosovo, simbol naše snage i naše ljubavi, leži duboko, duboko i duboko odveć u nutrini našeg srca: naši su osjećaji Kosovski; naš život Kosovska je pjesma: naša radost, naša žalost — Kosovo je, veliko, sveto Kosovo! I to Kosovo naše polje odgoji naše današnje osvjetnike...

Ima li ljepšeg spominjanja no na Kosovu Pogibiju? Ima li žalosnijeg spominjanja no na Kosovu Pogibiju?

Ima li ljepšeg osjećanja no za Kosovske borbe, stare i nove? Ima li ljepšega osjećanja no u Kosovskim borbama, starim i novim?

Ima li svetijeg zavjeta od Kosove Osvete? Ima li svetije Osvete od Kosovskog zavjeta?

Kosovo je naša svinga, naš san i naša java! Kosovo je naša snaga i naša smrt: naš Život i naša Budućnost.

Sve što imasmo i što imamo: i sve što budemo imali, biće Kosovska pobjeda, jer pobjeda Vjere i osjećaja, jer pobjeda bratske ljubavi i pravde.

Pobjeda nacionalne Vjere.

Srpski junaci, srpski heroji, srpski vojnici, što uz zanosnu svirku „U boj, u boj...“ hrvatske melodije poubijaje redove Osmanlija na poljanama Kosova, sinovi su Kosovske zemlje: ti hrabri Srbi, ti najsrpskiji Hrvati i najhrvatskiji Srbi — osvetiše Kosovo, osvetiše

našu bol i naš petstoletni čemer, osvetišče našu sramotu, našu nečast, — našu neslogu uniščišče, i u divnoj bratskoj slozi osvane divna Kosovska Zora. Miloš Obilić, Uglješa, Gojko i Kosovska devojka, Car Lazar i Jugovičeva dobra, velika i draga naša Majka: uskrnuše, da nam kažu svoje dobre duše, svoja dobra srca: uskrnuše radi naše Radosti.

I ova nacionalna Vjera, gojena kroz pokoljenja minulih i minulih, ovih i budućih decenija, donijela je veliki Dan, kad propištaste stari krvnici, a u toj urnebesnoj krici uz javorove gusle stare pomaljale se je divna Zora novog neba i nove zemlje, novih gora i novoga mora. Jauk, lelek, krič i plač zamijeniše Radost, Pobjedu...

Kosovo je Osvećeno!

* * *

Vjera u Kosovsku pobjedu bila je naš *raison d'être*: ona nas je držala na životu. Ona je stvorila malenu Srbiju. Ona je stvorila malenu Bugarsku. Ona je 1912. stvorila veliku Bugarsku i veliku Srbiju. Ona će stvoriti i veliku Jugoslaviju. Ta značajna crta naše nacionalne psihe gonila je naše sinove, braću i oceve uz herojske i mučeničke boli u lijepu smrt. To nam je bio zavjet i taj san se je ispunio. To osjećamo svi, Srbi, svi, Hrvati, svi, Slovenci: cio jugoslavenski narod.

I mi moramo pohoditi to lijepo i drago polje Kosovo, mi moramo da prospavamo na izvoru te lijepe pjesme, mi moramo da usićeemo onaj lijepi vazduh — i postaćemo svi sinovi, borci Velikog Zavjeta. Tada, tada tek, u tom slatkom i bratskom zagrljaju osjetit ćemo što smo i razumjet ćemo ko smo: tada bićemo sinovi Kosova.

Braćo! Svi, svi, svi — na Kosovo, na naše drago Kosovo, da budemo Kosovski sinovi, bratimljeni svetim Zavjetom na Kosovu polju...!

U. Bartulica.

V obrambo in korajžo.

Od vseh strani padajo udarci po nas. Ti udarci pa nas delajo le prožnejše, potrjujejo le naše misli in nam dajejo silo odpora. Saj smo jih pro-rokovali.

Nemška vlada nas mora zatirati, drugače so vsa naša izvajanja o nevarnosti Nemštva prazne pene. In mi hočemo, da nam dela krivico. Mi hočemo zato, da se odpro oči tudi najbolj zaslepljenemu.

Tipi stare slovenske generacije, ki delajo, mislijo in čustvujejo popolnoma v nemškem duhu, nam morajo nasprotovati. Boj proti njim je boj proti Nemštvu. Lahak bo ta boj. Vsem pametnim Slovencem nemško mišljenje in čustvovanje skisa možgane, da postanejo otročji in bebasti. Vrhutega jih ne vodi prav nobena ideja, so tako-rekoč brez impulza.

Nemštvo pa podžiga njih nacionalna ideja. Boj z njim je težji. In vlado ima v rokah. Pride jednostavno prepoved. Pri nas se ne sme propagirati med mladino jugosl. nacionalna ideja. Seveda mladina je še nepokvarjena, še neponemčena, misli in čustvuje še po slovensko. Jugoslovansko nacionalno idejo razume mladina tako, kot je treba. Zato je prišla prepoved v srednje šole.

Nas veseli ta prepoved. Je kakor sito, v katerem se bo presejala naša pšenica. Kar je dobrih, pogumnih, nadarjenih, žrtve pripravljenih, značajnih bo ostalo na vrhu: drobna, boječa, malosrčna, zabita, neznačajna, suženjska zrnica pa bodo padla skozi, v smeti in na gnojišče. To in samo to v korajžo srednješolcem.

L. K.

Zapiski in dopisi.

Prejeli smo:

Nemški mladinski listi med Slovenci. Dr. Iv. Lah svetuje v predzadnji številki „Preporoda“: „Trebalo bi bilo že naše dečke navaditi cirilice. Dobro bi bilo, da bi se med našo mladino razširile za otroke izdane kratke (morebiti ilustrirane) jugoslovanske narodne pravljice in pesmi.“ Da, res krasen je ta svet, poprijeti bi se ga morali naši mladinski listi; a kako gre v resnici? Niti dijaki ne znajo cirilice in le malo je izjem! A ne samo to, da se ne upoštevajo te zahteve, da celò od strani slovenskega razumništva se deluje nasproti — morda vedoma, morda nevedoma — zadnje je možneje. „Boljše“ slovenske rodbine naročajo svoji deci nemške mladinske liste, posebno je pri nas razširjen „Der gute Kamerad.“ To se dela z izgovorom, češ: „Otroci se morajo naučiti nemščine sami, ker se je po šolah malone že vse poslovenilo; Slovenec ne more izhajati brez nemščine.“ Rečem le to: Tudi v slučaju, da bi noben Slovenec ne mogel izhajati brez znanja nemščine, je tako učenje skrajno neumestno, kajti ta list ni pisan samo v nemškem jeziku, marveč tudi v nemškem duhu. Slovenec

pa, ki bo vzgajal deco v nemškem duhu, si bo vzgojil nemške janičarje: nemška kultura rodi le nemški sad. (Opomba uredništva. Da se med nami bolj udomači cirilica, bomo, ako bo le mogoče, začeli izdajati v vsaki številki „Preporoda“ po en srbski članek v cirilici.)

Nekaj za »Domačina« in za druge nemškutarje. Poslal je znani usnar svojega sinčka lansko jesen v Ljubljano v svrhu nadaljevanja študij na realki. Sinko, ko vsa mladina, je oboževal junake Črnogorce in ker je imel ravno večjo svoto v rokah, si je mislil, ne bilo bi napačno, če se pred otvoritvijo šole napravim jeden skok v Črno Goro — hajdi na morje. Srčna želja se mu je izpolnila: videl je svojo sveto deželo, doživel marsikaj, celo svojo moč je meril s pastirjem. V Kotoru mu je pa zmanjkalo novcev za povratek. Brzjavil je domov, pa Kotor je daleč in pošta počasna. V stiski je potožil nekemu črnogorskemu trgovcu svoje gorje in ta mu brez pomisleka da — bona fide — 20 kron, da je mogel pravočasno na parnik. Oče, ki je bil v velikih skrbeh, sedaj občuduje Črnogorce. Pravi, lahko bi celo Kranjsko prebrnil, pa bi ne našel človeka, ki bi neznanu tudi jedno krono posodil. Tega mnenja smo tudi drugi. Ta zgodbica ima prednost, da je resnična. Vsakdo se lahko prepriča v starodavnem rimskem „Cervo“ v Šentvidu na Dolenjskem v starem trgu nad razvalinami.

F. V. Kovač.

Počitniška zveza jugoslovanskega dijaštva. Brezplačna prenočišča bodo kmalu zbrana po vseh slovenskih in srbohrvatskih krajih. Število prenočišč je letos zelo narastlo — najbrž jih bo nad 1000 — to pa radi tega, ker se je nabralo mnogo brezplačnih prenočišč po Hrvatskem, Istri, Dalmaciji, Bosni in Hercegovini. Tako bo mogoče, da bodo slovenski dijaki lahko potovali z majhnimi stroški po teh krajih. Tudi hrvatski in srbski dijaki nam obetajo, da obiščejo v velikih počitnicah slovenske kraje. Lahko smo prepričani, da bomo ravno s počitniško zvezo dosegli, da se bo jugoslovansko dijaštvo spoznalo med seboj. Slovenski dijaki, ki bodo potovali na jug, bodo spoznali hrvatski narod, ki trpi pod komisarjevimi udarci, videli bodo bedno Istro, za katero Avstrija nima denarja, spoznali bodo Dalmacijo, kjer Avstrija ne pozna paragrafov; tudi Bosno in Hercegovino bo dobro pogledati, saj se že tudi tam pozna avstrijska in madžarska „pravičnost“. Bratsko hrvatsko-srbsko dijaštvo pa bo lahko videlo slovenske pokrajine, kjer se vedno bolj

širi tuj in nam sovražen narod, kjer je že tudi davno odklenkalo pravici. In tako bo dijaštvo spoznalo, da nas Jugoslovane družijo boj zoper skupnega sovraga, da nas družijo krivice, ki so skoraj enake po vseh jugoslovanskih krajih, ki spadajo pod Avstrijo. Tako spoznanje bo rodilo voljo za skupno delo, za skupen cilj. — Poverjenike, ki še niso poslali nabranih prenočišč, prosimo, da to store v najkrajšem času.

Seznam prenočišč in legitimacije bodo gotove do 1. junija. Tedaj jih bomo tudi začeli razpošiljati. Denar za seznam in legitimacijo naj vsak pošlje naprej. Zadnji čas za prigrasitev je 1. junij. Vse, kar se tiče jugoslov. dij. počit. zveze, se naj pošilja na naslov: Uredništvo „Preporoda“ (za počitniško zvezo), Ljubljana.

Odbor jugoslov. dij. počit. zveze.

»Slovenski Narod.« To, kar se je pred dnevi godilo po „Narodu“, je žalostno. In bi bil človek res hudo žalosten, ko bi ne imel dokazov, da tako misli in piše samo trojica, četvorica. Prepričani smo, da se je cela stvar vršila predvsem le iz priprave neotesanosti in pa na komando. Sicer tako niti „najpriprostejši“ rovtarji ne robanijo in najbolj umazan in nepočesan furlanski zidar primernejše izliva svoje mnenje, toda Slovenci smo čeden narod in „Slovenskemu Narodu“ se pač lahko marsikaj izpregleda. Stvar je vzbudila veliko smeha in dovtipov, pa tudi ogorčenja, kdor je stvar jemal za resno, kar pa nikakor ni bila. Cela komedija bi bila v redu, omeniti bi bilo le to, da se nam zdi precej drzno, da je možakar, ki je pisaril po „Narodu“, proglašal mladino, ki se zbira okoli „Preporoda“, točno in vseskozi za naraščaj liberalne stranke. Kako pride do tega zaključka, je nedoumno. Okoli našega lista se vendar zbirajo ljudje, ki jim je lokalna politika in strankarstvo deveta briga. Imamo višje in lepše cilje. — Sedaj pa še nekaj varnostnih uslug.

Na naslov c. kr. deželne vlade. Konzorcij, uredništvo in upravništvo „Preporoda“ si usojajo izjaviti, da ne stoji s „Slovenskim Narodom“ in z njegovimi poglavarji v prav nobenih stikih in da so torej ti za sleherno „revolucionarno“ početje „Preporoda“ absolutno neodgovorni. Za „Preporod“ je odgovoren le njegov odgovorni urednik in pa konzorcij. (Upamo, da so „Sl. Narodu“ s tem izpolnjene vse srčne želje.)

Popis tistih, ki tudi nimajo s »Preporodom« nič opraviti. Ker so

se te dni čisto neprizadeti moške čutili prizadeti in poklicane, da odvrnejo od sebe vsak sum, se nam zdi, da je najbolj pametno, da objavljamo imenoma vse tiste, ki tudi nimajo s „Preporodom“ nič opraviti. Doslej sta se oglašila v „Slovenskem Narodu“ Prijatelj in Kidrič. Kdor hoče tudi še priti v to rubriko, naj se pismeno prijavi na uredništvo „Preporoda“. Ustrežemo z veseljem.

Na roko dvajset kron pa izplačamo „Sl. Narodu“, ako bo nadaljeval reklamo za naš list potom denunciacij. Čim pikantnejše in čim okusnejše bodo denunciacije, tem večja bo reklama. „Narodovo“ pisanje nam je doslej pripomoglo do par sto novih naročnikov.

Iz Dolenjske smo prejeli interesanten dopis o nekem plesu s kraljem Petrom, o praktičnem jugoslovanstvu, o redu sv. Save, o „Rdečem križu“ in obmejnih vojaki, o savanskih plesih in o raznih oficirjih in dostojanstvenikih. Dalje tudi o željah glede vesokolskega izleta v Ljubljani in o Srbih in Bolgarjih in o drugih takih rečeh. Spisa pa ne moremo objaviti v celoti, ker mi se nameravamo sukati v mejah dostojnosti.

Otročje je očitane, da je glavni naročnik „Preporoda“ državni pravdnik in da krog čitateljev ni večji od pisateljev „Preporoda“. Dr. Taučarju bi bilo lahko znano, da se „Preporod“ tiska v 2000 izvodih in da vsaka številka poide. Da sprašujejo ljudje veliko bolj po „Preporodu“ kakor po dr. Taučarjevem glasilu. Sicer pa je smešno to očitati, ker se ne more zahtevati, da bi glasilo v 6 mesecih dobilo 20.000 naročnikov, kar dr. Taučar iz lastne skušnje dobro ve.

Izreki slavnih mož. Neki slovenski srednješolski ravnatelj je rekel: „Mi Slovenci bi bili že kaj več dosegli, ako bi bili bolj lojalni.“ Možaka bi imenovali, ako bi s tem ne bil preveč priporočen za avanzma.

Jugoslavija. Namesto „Naprednjaka“, ki je izhajal v Šibeniku, bo odslej glasilo dalmatinske „Ujedinjene nacionalističke Omladine“ tednik „Jugoslavija“. Izhajal bo v Splitu, začenši s prvim majem. Priobčeval bo tudi članke v slovenskem jeziku.

»Napredna misel« in »Domačin«. Pisavo Rostoharjevega glasila so nedavno ostro obsodili trije slovenski dnevniki naenkrat. Gospod docent pa menda tudi tega migljaja še ni razumel, ker je kmalu nato zopet začel krošnjari s svojo filozofijo (to pot v praški

„Union“, ker mu menda pri nas ni hotel noben list odpreti svojih predalov). Rostoharju se najbrž čudno zdi, da Slovenci ne verjamejo vsaki učeni besedi, ki pride iz njegovih ust. Minil je pač čas, ko je bila avtoriteta vse, naraven razum pa nič. Svetujemo vsakomur, da si prečita dotična mesta v zadnji številki „Napredne misli“. Videl bo, do kakšnih gorostasnih zaključkov pride lahko tudi vseučilišni docent, če se odtrga od domače zemlje in ne živi z duhom naroda.

Kot vreden vrstnik „Napredne misli“ je začel izhajati v Ljubljani „Domačin“, glasilo Nemcev in renegatov na Slovenski zemlji. Imenoval bi se bolje „Tujec“, kajti tuj bo ostal slovenskemu narodu, kateremu bi rad vcepil pasje ponižen patriotizem, ljubezen do Germana in sovraštvo do brata.

Delo D. Mitrinovića „O Meštrovici“, ki je bilo že v tisku, se je razstavilo, ker je gosp. D. Mitrinović izjavil, da bo napisal drugo študijo o Meštrovici.

Srpska Omladina, glasilo bosanske srbske omladine, prinaša v 6. in 7. številki sledečo vsebino: Smailaga Gje-manović: Nacionalizam i muslimani. Miloš Vidaković: Svetlost. M. Bartulica: Naš rad na Primorju. Ualt Uitem: Duhovi vojnika. S. K. Srbija uratu. F. Lamne: * * * Borivoj Jevtić: Ideje i dela. L. Andrejev: Mir. St. V. Ž.: Kroz Maglu. Omladinski glasnik: Preporod, pokrajinsko glasilo jugoslovanske mladine na Slovenskem. Književne in naučne bilješke. Prosvjetnokulturne bilješke itd. List je mesečnik in stane letno 4 krone. Naroča se na naslov: Uredništvo „Srpske Omladine“ (Djordje Pejanović) Sarajevo. Kot drugi zvezek biblioteke „Za Naciju“ so izšle v Splitu „Pesme M. Pavlovića“. Cena 30 v. Dobi se pri M. Bartulici, Šibenik ali pa v uredništvu „Preporoda“.

Preporodova knjižnica. V kratkem bomo začeli izdajati vsak mesec po eno brošuro o raznih vprašanih Slovencev in celokupnega jugoslovanskega naroda. Izhajale bodo tudi brošure leposlovne vsebine. Ker smo se odločili izdajati knjižnico brez posebnih denarnih fondov, prosimo vse tiste, ki mislijo naročiti po eden ali več izvodov, da se že sedaj javijo na uredništvo „Preporoda“ v Ljubljani. Cena posameznemu zvezku bo 40 vin. Poština ni všteta.